

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглянуто методичні підходи щодо оцінки фінансового стану підприємства. Розроблена класифікація методів аналізу фінансового стану в залежності від мети його здійснення. Надана характеристика найбільш вживаних методів оцінки фінансового стану. Обґрунтована необхідність формування єдиної системи методичних підходів оцінки фінансового стану підприємств.

Ключові слова: фінансові ресурси підприємства, фінансовий стан підприємства, мета оцінки фінансового стану.

Abstract

In article methodological approaches to assess the financial condition of the company. The classification of financial analysis methods depending on the purpose of its implementation. The characteristic most commonly used methods for assessing financial condition. The necessity of forming a unified system of methodological approaches for assessing the financial situation of enterprises.

Keywords: enterprise's financial resources, financial position, objective assessment of the financial condition.

Актуальність теми. Вирішення сучасних проблем стабілізації національної економіки, досягнення високих темпів економічного зростання, забезпечення соціального розвитку, потребує стійкого фінансового стану кожного підприємства як основної ланки національної економіки. Він визначає здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися в зовнішньому середовищі, його потенціал у діловому співробітництві, дозволяє оцінити ступінь гарантій економічних інтересів підприємства та його партнерів з приводу фінансових і інших відносин.

Проте сьогодні для вітчизняних підприємств дуже гострою проблемою є неплатоспроможність, неефективна кредитна, інвестиційна, облікова, дивідендна політика, неспроможність у повному обсязі задовольняти вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями, відсутність у багатьох керівників і власників підприємства бачення перспектив розвитку й, як наслідок, недооцінка ролі стратегічного управління, що не дозволяє досягти стійкого фінансового стану підприємства у довгостроковій перспективі.

Оскільки сучасний етап розвитку характеризується підвищеним ризиком і високим ступенем невизначеності виникає гостра необхідність визначення причин, які сприяли погіршенню фінансового стану підприємства, об'єктивної ідентифікації ознак фінансової нестабільності та розробки системи заходів стабілізації фінансового стану, недопущення кризового розвитку. Своєчасне розпізнавання проблемних ситуацій у фінансово-господарській діяльності підприємства, зміцнення фінансової стійкості та платоспроможності, максимізація прибутку, підвищення рентабельності, недопущення кризового стану та банкрутства потребує запровадження діагностичного аналізу фінансового стану, спеціальні аналітичні процедури якого дозволять виявити явні та неявні (зовнішні та внутрішні) фактори, які впливають на фінансову неспроможність, обґрунтувати найефективніші заходи по фінансовому оздоровленню підприємства, звести до мінімуму негативні наслідки нестійкого або кризового фінансового стану для всіх зацікавлених сторін. «Для відповідального фінансиста займатися діагностичним аналізом фінансового стану - це означає розглядати фінансовий стан підприємства так, щоб виявити в динаміці симптоми явищ, які можуть затримати досягнення спрямованих цілей і рішення задач, піддаючи небезпеці плановану діяльність. Це передбачає вироблення коригувальних рішень або перегляд цілей та прогнозів» [1, с. 129].

Метою статті є вдосконалення теоретико-методологічних засад діагностичного аналізу фінансового стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою передумовою ефективного функціонування підприємств є розробка дієвого управлінського механізму для найповнішої мобілізації та раціонального використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Відсутність системної перебудови української економіки на інноваційний тип спричиняє кризові явища в економіці. Виробництво ніби «виштовхує» капітал, призначений для відтворення неефективних підприємств, що втратили попит на свою продукцію [2]. Оптимізація процесів формування й використання фінансових ресурсів залежить від системи управління, адже базові механізми їх ефективного функціонування потребують комплексного вирішення зазначених проблем.

Для повного аналізу необхідно навести визначення управління фінансами підприємств.

Управління фінансовими ресурсами підприємства - це управління потоками вхідних і вихідних коштів підприємства для формування, розподілу і використання необхідних фінансових ресурсів, максимізації прибутку підприємства, підвищення рентабельності та платоспроможності [3, с. 147].

Нераціональне використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні виробництва й реалізації продукції, невиконання плану прибутку від операційної діяльності, збільшення відсотків за банківський кредит, зростання економічних санкцій за рахунок прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства. Кожне підприємство намагається досягти стабільного фінансового стану, тобто створити достатній обсяг фінансових ресурсів, що є гарантом своєчасності розрахунків з постачальниками, бюджетом та іншими ланками фінансової системи, подальшого економічного та соціального розвитку підприємства. Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства – це забезпечення стабільності його діяльності в майбутньому. Вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, його залежністю від кредиторів та інвесторів.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є виявлення проблем його функціонування, розробка та реалізація заходів, направлених на швидке відновлення платоспроможності, та достатнього рівня фінансової стійкості, а також встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, яка забезпечить прибутковість і зростання виробничого потенціалу.

Для оцінки фінансового стану підприємства важливим є визначення самого поняття фінансовий стан підприємства. Існує безліч трактувань цього поняття [4, с. 103].

Таблиця 1

Аналіз наукових думок щодо визначення поняття «фінансовий стан підприємства» [5, с. 178]

Автор	Визначення
Маркар'ян Е. А., Герасименко Г. П.	Фінансовий стан підприємства – це сукупність показників, які відображають його спроможність погасити свої боргові зобов'язання
Осмоловський В. В.	Фінансовий стан – це комплексне поняття, яке характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими взаємовідносинами із суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю
Дем'яненко М. Я.	Фінансовий стан – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації всіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу
Савицька Г. В.	Фінансовий стан підприємства характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процес його кругообігу та здатність суб'єкта господарювання фінансувати свою діяльність на фіксований момент часу

За сучасних умов господарювання підприємств важливим є врахування поряд з такими елементами як платоспроможність, фінансова стійкість ділова активність, що визначається, зокрема, ефективністю оборотних коштів, прибутковістю підприємства, таких як потенціал формування та повнота використання фінансових ресурсів, збалансування грошових потоків і рівень фінансового ризику.

Найбільш вживаним у практиці господарювання вітчизняних підприємств є аналіз фінансових коефіцієнтів. Як правило, оцінка проводиться за групами показників майнового стану, фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності, прибутковості, ділової активності. Класифікація груп, їх склад та методика розрахунку показників, які закріплені у нормативних документах різних міністерств і відомств, а також представлених у різноманітних наукових доробках, істотно різняться, що обумовлює відсутність єдиного підходу до оцінки фінансового стану.

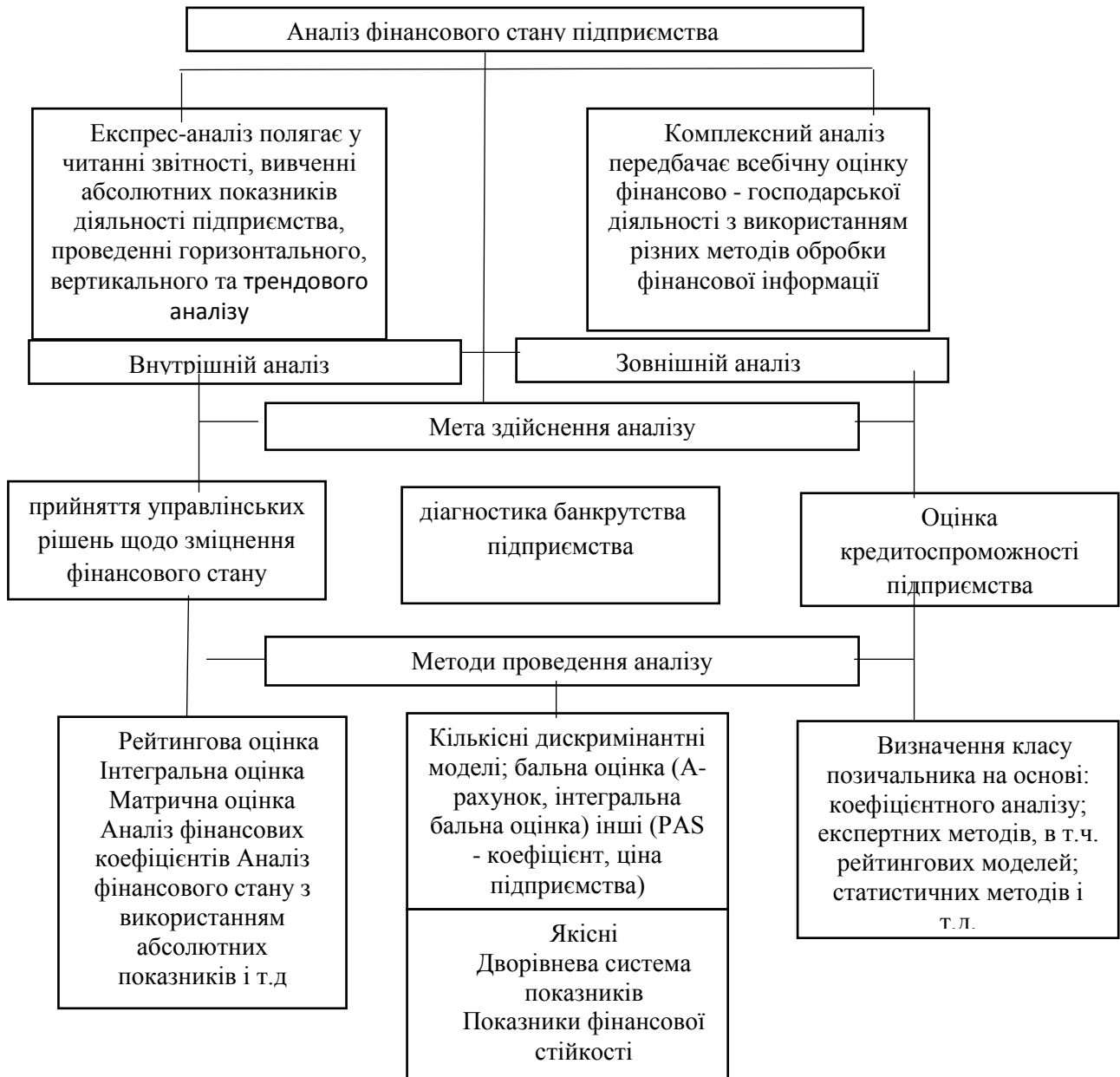

Рис. 1 Методичні підходи до аналізу фінансового стану підприємства [6, с. 131]

Останні роки набули поширення методики, що надають можливість інтерпретації результатів оцінки фінансового стану на основі одного узагальнюючого показника. Але їх різноманіття, відсутність певної систематизації, чіткого алгоритму здійснення розрахунків та умов застосування ускладнюють їх використання у практичній діяльності підприємств.

Крім того, істотною проблемою використання більшості методик є відсутність нормативних значень фінансових показників, що враховують галузеві особливості функціонування підприємств, статичність фінансового аналізу, непридатність деяких західних методик до вітчизняних умов господарювання, низький рівень інформативності фінансової звітності. Коротка характеристика основних методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства наведена у табл. 2 [6, с. 132].

Характеристика основних методів оцінки фінансового стану

Методи	Характеристика
Метод фінансових коефіцієнтів	Передбачає розрахунок певних показників, що характеризують фінансову стійкість, платоспроможність і ліквідність, рентабельність (прибутковість) діяльності, майновий стан та ділову активність. Склад і алгоритм розрахунку коефіцієнтів досить різноманітний і залежить від обраної методики, що затверджена нормативними документами або упорядкована певними науковцями
Оцінка фінансового стану з використанням абсолютних показників	Може бути використана для оцінки окремих сторін фінансового стану. Наприклад: - для характеристики рівня фінансової стійкості з боку прибутковості підприємства на основі використання результатів маржинального аналізу; - визначення типів фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття запасів
Рейтингова оцінка	Полягає у класифікації підприємств за певними ознаками виходячи з фактичного рівня показників фінансового стану і рейтингу кожного показника. Перевагою є можливість ранжування ряду підприємств за обраною ознакою.
Бальна оцінка (спектр бальна оцінка)	Бальна оцінка полягає в проведенні аналізу фінансових коефіцієнтів шляхом порівняння отриманих значень із нормативними величинами і отриманні узагальнюючого показника, вираженого в балах. Спектр бальна оцінка при цьому передбачає використання «рознесення» цих значень за зонами віддаленості від оптимального значення.
Матрична оцінка	Базується на побудові матриці сукупності фінансових показників, яка перетворюється на матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Надає змогу здійснювати порівняльну рейтингову оцінку за певними показниками. З іншого боку може використовуватися при складанні матричних балансів, балансів грошових надходжень і витрат.
Інтегральна оцінка	Результатом проведення оцінки є визначення інтегрального показника на основі застосування різноманітних методичних підходів. При цьому інтегральний показник може характеризувати як окремі складові, так і в цілому фінансовий стан підприємства.
Дискримінантні моделі	Дозволяють визначити вірогідність настання банкрутства на основі розробки (або використання) інтегральної моделі аналізу фінансового стану підприємства. Виділяють однофакторні (коефіцієнт Бівера, Вайбеля) та багатофакторні (модель Альтмана, Ліса, Таффлера, Спрінгейта, Терещенко, Савицької тощо) моделі.

Висновки

Формування єдиної системи методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства та розробка детального алгоритму їх застосування сприятиме, по-перше, об'єктивному визначенню статичної і потенційної можливості розвитку фінансово-господарської діяльності підприємств та їх забезпеченню фінансовими ресурсами; по-друге, підвищенню якості прийняття управлінських рішень, що, в підсумку, забезпечуватиме збільшення фінансових результатів та досягнення тактичних та стратегічних цілей функціонування підприємств різних галузей економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ковальчук Т.М., Вергун А. І. Діагностичний аналіз фінансового стану: теорія та методологія [Електронний ресурс] / Ковальчук Т.М., Вергун А. І. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. - № 5, Т. 1. – С. 129. - Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/Vchnu_ekon_2015_5\(1\)_28.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Vchnu_ekon_2015_5(1)_28.pdf)
2. Несен Л. М. Методико-організаційні підходи до становлення інноваційної сфери в Україні [Текст] / Л. М. Несен // Соціально-економічні пріоритети сталого розвитку (збірник наукових праць). –К: Ін-т економіки НАНУ, 2003. – С. 19-30.
3. Кокотіна О.В. Шляхи підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах фінансової нестабільності [Електронний ресурс] / О.В. Кокотіна // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2014. - №6. - С. 147. - Режим доступу: <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2014/c1400c69ae1eb30a58112398ba9f9a5a.pdf>
4. Габузь О.С. Управління фінансовим станом організації [Електронний ресурс] / О.С. Габузь // Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ – С. 103. – Режим доступу: http://www.mmt.znmpo.edu.ua/mmt_ukr/bibl_standart.html
5. Титаренко О. С. Сутнісна характеристика фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / О. С. Титаренко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – № 3 (54). – 2012 – С. 178 – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/Nvpushk_2012_3_37.pdf

б. Захарова Н.Ю. Методичні підходи щодо фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / Н.Ю. Захарова // Таврійський державний агротехнологічний університет – С. 131 – 132. - Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/znptdau_2013_2(3)__17.pdf

Левашова Катерина Петрівна — студентка групи МОз-15 мс, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: katyalevashova@mail.ua

Науковий керівник: **Несен Леонід Миколайович**, к.т.н., доцент кафедри менеджменту організацій; член-кореспондент Академії будівництва України по Вінницькому територіальному відділенню, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки факультету менеджменту та інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: l.nesen@yandex.ua

Catherine Lyevashova – student of the МОз -15 мс, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: katyalevashova@mail.ua

Supervisor: **Leonid Nesen** - Ph.D., assistant professor of management organizations; corresponding member of the Academy of Ukraine in Vinnytsia territorial branch, assistant professor of management and simulation in economy Management Institute Vinnitsa National Technical University, the city of Vinnitsa, Вінниця, e-mail: l.nesen@yandex.ua